

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

12 päivänä maaliskuuta 2015 *

Ennakkoratkaisupyyntö — Julkiset hankinnat — Direktiivit 89/665/ETY ja 2004/18/EY — Yhdenvertaisen kohtelun periaate ja avoimuusperiaate — Sopimuspuoleksi valitun tarjoajan yhteys hankintaviranomaisen asiantuntijoihin — Velvollisuus ottaa tämä yhteys huomioon — Asiantuntijan puolueellisuutta koskeva todistustaakka — Tällaisen puolueellisuuden merkityksettömyys arvioinnin lopputuloksen kannalta — Muutoksenhaun määrääjat — Sopimuksenteon abstraktien perusteiden riittauttaminen — Näiden perusteiden selventäminen sopimuksenteon tyhjentävien perusteiden ilmoittamisen jälkeen — Arviointiperuste, joka koskee sitä, missä määrin tarjoukset ovat yhteensopivia teknisten vaatimusten kanssa

Asiassa C-538/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Liettua) on esittänyt 9.10.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.10.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

eVigilo Ltd

vastaan

Priešgairinés apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos,

jota tukevat

NT Service UAB ja

HNIT Baltic UAB,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz sekä tuomarit C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász (esittelevä tuomari) ja D. Šváby,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— eVigilo Ltd, edustajanaan advokaté J. Puškoriené,

* Oikeudenkäyntikieli: liettua.

- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, asiamiehinään R. Baniulis,
- NT Service UAB ja HNT Baltic UAB, edustajanaan advokatas D. Soloveičikas,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään D. Kriaučiūnas, K. Dieninis ja V. Kazlauskaitė-Švenčionienė,
- Kreikan hallitus, asiamiehinään K. Paraskevopoulou ja V. Stroumpouli,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A. Steiblytė ja A. Tokár,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21.12.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/EY (EYVL L 395, s. 33), sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY (EUVL L 335, s. 31; jäljempänä direktiivi 89/665), 1 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan sekä julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY (EUVL L 134, s. 114) 2 artiklan, 44 artiklan 1 kohdan ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on eVigilo Ltd (jäljempänä eVigilo) ja vastaajana Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (Liettuan sisäasiainministeriön alainen palo- ja pelastustoimen osasto, jäljempänä hankintaviranomainen) ja jossa on kyse tarjoajien tarjousten arvioinnista julkisessa hankintamenettelyssä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että direktiivin 2004/18/EY soveltamisalaan kuuluviin hankintasopimuksiin liittyviin hankintaviranomaisten päätöksiin voidaan hakea muutosta tehokkaasti ja varsinkin mahdollisimman nopeasti tämän direktiivin 2–2 f artiklassa säädettyjen edellytysten mukaisesti sillä perusteella, että nämä päätökset ovat vastoin julkisia hankintoja koskevaa yhteisön oikeutta tai vastoin kansallisia säännöksiä, jotka on annettu kyseisen yhteisön oikeuden saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä.”

- 4 Direktiivin 2004/18 johdanto-osan 2 ja 46 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Jäsenvaltioissa valtion, paikallisten yhteisöjen ja muiden julkisoikeudellisten laitosten puolesta tehtyjen hankintasopimusten osalta on noudatettava perustamissopimuksen periaatteita ja erityisesti tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta, sijoittautumisvapauden periaatetta ja palvelujen tarjoamisen vapauden periaatetta ja niistä johtuvia periaatteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, syrjimättömyyden periaatetta, vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta,

suhteellisuusperiaatetta ja avoimuusperiaatetta. Tietyn arvon ylittävien julkisten hankintojen osalta on kuitenkin suotavaa laatia säännökset, joiden mukaan näitä sopimuksia koskevat kansalliset sopimuksentekomenettelyt sovitetaan yhteisössä yhteen ja jotka perustuvat edellä mainittuihin periaatteisiin, jotta voidaan varmistaa niiden vaikutus ja taata julkisten hankintojen avaaminen kilpailulle. Näitä yhteensovittamista koskevia säännöksiä olisi siten tulkittava edellä mainittujen sääntöjen ja periaatteiden sekä perustamissopimuksen muiden määräysten mukaisesti.

--

- (46) Hankintasopimukset olisi tehtävä puolueettomin perustein, joilla varmistetaan avoimuuden, syrjimättömyyden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden noudattaminen ja joilla taataan, että tarjous arvioidaan todellisen kilpailun olosuhteissa. Tämän vuoksi on syytä hyväksyä vain kaksi hankintasopimuksen tekoperustetta: alhaisin hinta ja kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous.

Jotta varmistetaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen hankintasopimusten tekemisessä, olisi säädettävä oikeuskäytännössä vakiintuneesta velvoitteesta taata tarvittava avoimuus, jotta kaikki tarjoajat voivat kohtuudella saada tietoja kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen määrittämiseksi sovellettavista perusteista ja menettelyistä. Näin ollen hankintaviranomaisten on ilmoitettava hankintasopimuksen tekoperusteet ja kunkin perusteen suhteellinen painoarvo hyvissä ajoin, jotta tarjoajat ovat niistä tietoisia tarjousta laatiessaan. --

Jos hankintaviranomaiset päättävät tehdä sopimuksen kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, niiden olisi arvioitava tarjoukset hintalaatusuhteeltaan parhaan tarjouksen määrittämiseksi. Tätä varten niiden on määritettävä taloudelliset ja laadulliset perusteet, joiden nojalla olisi voitava määrittää hankintaviranomaiselle kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Nämä perusteet on määriteltävä sopimuksen kohteen mukaisesti siten, että niiden perusteella voidaan arvioida kunkin tarjouksen suoritustaso suhteessa teknisissä eritelmissä määritettyyn sopimuksen kohteeseen ja kunkin tarjouksen hintalaatusuhde.

--”

- 5 Direktiivin 2004/18 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Hankintaviranomaisten on kohdeltava taloudellisia toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti.”

- 6 Kyseisen direktiivin 44 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Hankintasopimukset tehdään 53 ja 55 artiklassa säädetyin perustein ja 24 artikla huomioon ottaen sen jälkeen kun hankintaviranomaiset ovat tarkistaneet niiden taloudellisten toimijoiden soveltuvuuden, joiden osallistumista menettelyyn ei 45 ja 46 artiklan perusteella ole suljettu pois. Tällainen soveltuvuuden tarkistus on suoritettava 47–52 artiklassa tarkoitettujen taloudellista ja rahoitustilannetta, ammatillista ja teknistä tietämystä tai pätevyyttä koskevien perusteiden mukaisesti ja tarvittaessa 3 kohdassa tarkoitettujen syrjimättömien sääntöjen ja perusteiden mukaisesti.”

7 Mainitun direktiivin 53 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Rajoittamatta tietyistä palveluista suoritettavia korvauksia koskevien kansallisten lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten soveltamista hankintaviranomaisten on käytettävä seuraavia hankintasopimusten tekoperusteita:

a) kun hankintasopimus tehdään hankintaviranomaisen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, kyseessä olevan hankintasopimuksen kohteeseen liittyviä erilaisia perusteita: esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, toimituspäivää sekä toimitus- tai toteutusaikaa.”

Liettuan oikeus

8 Julkisista hankinnoista 13.8.1996 annetun lain nro VIII-1210 (Žin., 1996, nro 84-2000; jäljempänä julkisista hankinnoista annettu laki) 2 §:n 17 momentissa säädetään seuraavaa:

”Vakuutus puolueettomuudesta’: julkisten hankintojen komitean jäsenen tai asiantuntijan kirjallinen vakuutus, jossa vahvistetaan, että hän on puolueeton tarjoajiin nähden.”

9 Tämän lain 16 §:n 5 momentissa säädetään seuraavaa:

”Julkisten hankintojen komitean jäsen tai asiantuntija voi osallistua mainitun komitean työhön vain allekirjoitettuaan puolueettomuusvakuutuksen ja tietojen luottamuksellista käsittelyä koskevan sitoumuksen.”

10 Mainitun lain 3 §:n, jonka otsikko on ”julkisia hankintoja koskevat peruseriaatteet ja niiden noudattaminen”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Hankintaviranomainen vakuuttaa, että hankintamenettelyssä ja hankintasopimuksen tekemisessä noudatetaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, syrjimättömyyden periaatetta, vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, suhteellisuusperiaatetta ja avoimuuden periaatetta.”

11 Tämän saman lain 90 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tämän lain 39 §:n 7 momentissa mainitun menettelyn mukaisesti tehdyn tarjousten arvioinnin tulosten perusteella tavarat, palvelut tai työ ostetaan tarjoajalta, joka tekee kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen tai tarjoaa alhaisinta hintaa. Tavaroiden, palvelujen tai työn julkisissa hankintamenettelyissä tehtyjä tarjouksia voidaan arvioida tarjouksen kokonaistaloudellisen edullisuuden tai alhaisimman hinnan perusteella tai sellaisten perusteiden nojalla, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen, jotka on vahvistettu hankintaviranomaisen tarjouspyyntöasiakirjoissa ja joilla ei voida rajoittaa asiattomasti ja puolueellisesti tarjoajien jättämien tarjousten hyväksymistä tai myöntää etuoikeutettua pääsyä tietyille tarjoajille rikkomalla näin tämän lain 3 §:n 1 momentissa asetettuja vaatimuksia.”

12 Julkisista hankinnoista annetun lain 39 §:n 7 momentissa, sellaisena kuin se oli voimassa 1.9.2009–2.3.2010, säädetään seuraavaa:

”Tehdessään päätöksen tarjouksen hyväksymisestä hankintaviranomaisen on

1) tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistetun menettelyn ja arviointiperusteiden mukaisesti arvioitava viipymättä tarjoajien jättämät tarjoukset ja tehtävä niiden alustava luokittelu (paitsi jos vain yksi tarjouksentekijä on kutsuttu jättämään tarjous tai jos vain yksi tarjouksentekijä jättää tarjouksen).

Tarjousten alustava luokittelu tehdään niiden laskevan kokonaistaloudellisen edullisuuden tai nousevan hinnan järjestyksessä. Niissä tapauksissa, joissa kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arviointiperustetta sovelletaan ja jossa useiden tarjoajien tarjoukset ovat kokonaistaloudellisesti yhtä edullisia, tarjousten alustavassa luokittelussa etusija annetaan tarjoajalle, jonka tarjoukset sisältävä kirje on rekisteröity ensimmäisenä tai jonka tarjous on tehty sähköisesti ensimmäisenä. Siinä tapauksessa, että tarjousten arviointiperuste on tarjottu alhaisin hinta ja jossa useat tarjoukset sisältävät saman hinnan, alustavassa tarjousten luokittelussa etusija annetaan tarjoajalle, jonka tarjouksen sisältävä kirje on rekisteröity ensimmäisenä tai jonka tarjous on tehty sähköisesti ensimmäisenä

- 2) ilmoitettava viipymättä kaikille tarjouksen esittäneille tarjoajille alustava tarjousten luokittelu ja jokaiselle tarjoajalle, jonka tarjousta ei ole kirjattu mainittuun luokitteluun, sen tarjouksen hylkäämisen perusteet mukaan lukien tarjouksen hylkääminen sen vuoksi, ettei se vastaa hankintaviranomaisen tämän lain 25 §:n mukaisesti laativia toiminnallisia vaatimuksia sekä vaatimuksia, jotka liittyvät tavoiteltujen suoritusten kuvaukseen, tai ole yhteensopiva niihin nähden
 - 3) vahvistettava tarjousten luokittelu ja tehtävä päätös tarjouksen hyväksymisestä vasta tutkittuaan tämän lain mukaisen menettelyn mukaisesti tarjouksia jättäneiden tarjoajien hakemukset ja oikaisuvaatimukset (jos mainittuja hakemuksia ja oikaisuvaatimuksia on tehty), ja vähintään 10 päivää sen jälkeen, kun tarjoajille lähetettiin ilmoitus tarjousten alustavasta luokittelusta.”
- 13 Julkisista hankinnoista annetun lain, sellaisena kuin se on voimassa 2.3.2010 alkaen, 39 §:n 7 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tehdäkseen päätöksen hankintasopimuksen antamisesta hankintaviranomaisen on tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistetun menettelyn ja arviointiperusteiden mukaisesti arvioitava viipymättä tarjoajien esittämät tarjoukset, tarkastettava tämän lain 32 §:n 8 momentissa tarkoitettussa tapauksessa tarjoajan, jonka tarjous voidaan hyväksyä arviointitulosten perusteella, yhteensopivuus pätevyttä koskeviin vähimmäisvaatimuksiin nähden ja tehtävä tarjousten luokittelu (paitsi jos vain yksi tarjoaja on kutsuttu jättämään tarjouksen tai jos vain yksi tarjoaja jättää tarjouksen) ja hyväksyttävä tarjous. Tarjousten luokittelu tehdään niiden laskevan kokonaistaloudellisen edullisuuden tai nousevan hinnan järjestyksessä. Niissä tapauksissa, joissa sovelletaan kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arviointiperustetta ja joissa useiden tarjoajien tarjoukset ovat kokonaistaloudellisesti yhtä edullisia tai niissä tapauksissa, joissa tarjousten arviointiperuste on alhaisin tarjottu hinta ja useat tarjoukset sisältävät saman hinnan, etusija annetaan tarjoajalle, jonka tarjouksen sisältävä kirje on rekisteröity ensimmäisenä tai jonka tarjous on esitetty sähköisesti ensimmäisenä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Hankintaviranomainen julkisti 22.1.2010 avoimen tarjouspyyntömenettelyn, jonka otsikko oli ”yleisön varoittamiseen ja yleisölle tiedottamiseen tarkoitettun järjestelmän, jossa käytetään julkisiin matkapuhelinyhteyksiin liittyvää palveluntarjoajien verkkoinfrastruktuuria, hankinta”, jossa eVigilo yhdessä ERP UAB:n ja Inta UAB:n kanssa sekä toinen yhtymä, joka koostuu NT Service UAB:stä ja HNIT-Baltic UAB:stä, esittivät tarjouksensa.
- 15 Koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan hankintasopimuksen arvo sen käsiteltävässä asiassa on 14 998 972,45 Liettuan litiä (LTL) (eli n. 4 344 002 euroa), kyseinen tarjouspyyntö koskee direktiivien 2004/18 ja 89/665 soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa.
- 16 Unionin tuomioistuimelle jätetystä asiakirjavihkosta ilmenee, että tarjouspyynnön ehtojen 67 kohdassa mainitaan arviointiperusteina mainitun hälytysjärjestelmän kokonaishinta, tarjoajan kanssa hankkeeseen osallistuvien toimijoiden määrä sekä yleisiä ja toiminnallisia vaatimuksia. Viimeksi mainitut sisältävät teknisen ja arkkitehtonisen ratkaisun perustelut sekä toiminnallisten seikkojen

- yksityiskohdat ja niiden yhteensopivuuden teknisiin eritelmiin ja hankintaviranomaisen tarpeisiin nähden; tarjotun järjestelmän täydellisyys ja yhteensopivuus hankintaviranomaisen käyttämän tietoliikenne- ja teknisen infrastruktuurin kanssa; järjestelmän toiminnallisten mahdollisuuksien laajentaminen ja niiden perustelut; sekä hankkeen toteuttamissuunnitelma, hallintasuunnitelman tehokkuus, laadunvalvontatoimien kuvaus ja hankkeen työryhmän kuvaus.
- 17 Hankintaviranomaisen tarjouspyyntökomitea vahvisti kuuden asiantuntijan tekemän tarjousten teknisen arvioinnin tutkittuaan hankintamenettelyn tulokset. Hankintaviranomainen ilmoitti 4.11.2010 tarjoajille tämän arvioinnin tulokset.
 - 18 eVigilo nosti 2.11.2010 ensimmäiseen kanteen, joka liittyi tämän julkisen hankintamenettelyn laillisuuteen, ja riitautti erityisesti tarjouspyynnön ehtojen selvyyden.
 - 19 Se tarkensi tätä kannetta 20.12.2010 vetoamalla väitettyihin puutteisiin asiantuntijoiden arvioinnissa ja tämän arvioinnin tulosten perusteettomuuteen.
 - 20 eVigilo riitautti 31.1.2011 toisella kanteellaan hankintaviranomaisen toimien laillisuuden ja väitti, että kolmansien tarjous piti hylätä, koska sen hinta ylitti kyseiselle hankkeelle myönnetyn rahoituksen.
 - 21 Hankintaviranomainen sekä NT Service UAB ja HNIT-Baltic UAB tekivät 8.3.2011 sopimuksen, vaikka eVigilon ja hankintaviranomaisen väliset riita-asiat olivat vielä vireillä.
 - 22 eVigilo täydensi 19.3.2012 tarjousten arvioinnin laillisuutta koskevaa ensimmäistä kannettaan ja tarkensi väitteitään, jotka liittyvät tarjouspyynnön kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteiden virheelliseen määrittelyyn.
 - 23 eVigilo täydensi uudelleen 10.4.2012 ensimmäistä kannettaan ja vetosi uusiin seikkoihin, jotka liittyvät tarjouksia arvioineiden asiantuntijoiden puolueellisuuteen ja jotka voivat osoittaa ammatillisia suhteita viimeksi mainittujen ja kolmansien tarjouksessa mainittujen alan erikoistuntijoiden välillä.
 - 24 Se väitti, että sopimuspuoleksi valittujen tarjouksessa mainitut alan erikoistuntijat olivat Kaunasin teknisessä yliopistossa (Kauno technologijos universitetas) hankintaviranomaisen kuudesta asiantuntijasta, jotka olivat valmistelleet tarjouspyyntöasiakirjat ja arvioineet tarjoukset, kolmen asiantuntijan kollegoita.
 - 25 eVigilon kanteet hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakutuomioistuimessa.
 - 26 eVigilo väittää Lietuvos Aukščiausiasis Teismasille tekemässään kassaatiovalituksessa, että mainitut tuomioistuimet arvioivat virheellisesti sopimuspuoleksi valittujen tarjoajien alan erikoistuntijoiden ja hankintaviranomaisen nimeämien asiantuntijoiden välisiä yhteyksiä. Se väittää myös, etteivät tuomioistuimet ottaneet tältä osin huomioon asiantuntijoiden puolueellisuutta.
 - 27 Lisäksi eVigilo väittää, että hankintaviranomainen määritteli tarjousten kokonaistaloudellisuuden arviointiperusteet hyvin abstraktisti, etenkin sen, joka koski ”yhteensopivuutta hankintaviranomaisen tarpeisiin nähden”, mikä vaikutti tarjoajien jättämiin tarjouksiin sekä hankintaviranomaisen niistä tekemään arviointiin. Se väittää, että se on voinut ymmärtää kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta koskevat sopimuksetekoperusteet vasta, kun hankintaviranomainen ilmoitti sille tyhjentävät perusteet, joiden vuoksi se ei antanut hankintasopimusta sille. Näin ollen muutoksenhaun määräajan olisi pitänyt alkaa kulua vasta tästä tiedoksiannosta.
 - 28 Hankintaviranomaisen ja sopimuspuoleksi valittujen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja muutoksenhakutuomioistuin totesivat perustellusti, että eVigilon oli osoitettava paitsi sopimuspuoleksi valittujen tahojen alan erikoistuntijoiden ja tarjouksia arvioineiden asiantuntijoiden väliset objektiiviset

yhteydet, myös se subjektiivinen tosiseikka, että asiantuntijat olivat puolueellisia. Ne väittävät myös, että eVigilo riitautti myöhässä kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arviointiperusteiden laillisuuden.

- 29 Hankintaviranomainen ja sopimuspuoleksi valitut riitauttavat myös väitteen mainittujen julkisen hankintasopimuksen tekoperusteiden virheellisestä määrittelystä, koska eVigilo ei riitauttanut niitä tarjousten tekemisen määräpäivään saakka eikä vaatinut niiden selittämistä.
- 30 Näissä olosuhteissa Lietuvos Aukščiausiasis Teismas päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko unionin lainsäädännön julkisia hankintoja koskevia sääntöjä – direktiivin [89/665] 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa, jossa vahvistetaan tehokkuuden ja nopeuden periaatteet tarjoajien loukattujen oikeuksien puolustamisen yhteydessä, direktiivin [2004/18] 2 artiklaa, jossa vahvistetaan tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun ja avoimuuden periaatteet, sekä direktiivin 2004/18 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, joissa säädetään perusteista, joiden mukaan hankintasopimus annetaan kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen tehneelle tarjoajalle – ymmärrettävä ja tulkittava yhdessä vai erikseen (mutta rajoittumatta edellä mainittuihin säännöksiin) siten, että

- a) jos tarjoajan tietoon on tullut mahdollinen merkittävä yhteys, joka toisella tarjoajalla on hankintaviranomaisen nimeämiin tarjoukset arvioineisiin asiantuntijoihin, ja (tai) kyseisen toisen tarjoajan mahdollisesti poikkeuksellinen asema, joka johtuu riidanalaisen tarjouspyynnön yhteydessä aiemmin tehdystä valmistelutyöstä, ja jos hankintaviranomainen ei ole ryhtynyt toimiin kyseisten seikkojen suhteen, pelkästään tämän tiedon perusteella voidaan vaatia, että muutoksenhakuelimen on todettava lainvastaisiksi hankintaviranomaisen, joka ei pystynyt varmistamaan menettelyjen avoimuutta ja puolueettomuutta, toimet, eikä muutoksenhakijan myöskään edellytetä osoittavan konkreettisesti, että asiantuntijat ovat toimineet puolueellisesti?
- b) kun muutoksenhakuelin on todennut muutoksenhakijan edellä mainitun vaatimuksen perustelluksi ja päättää [tällaisen lainvastaisuuden] seurauksista tarjouspyyntömenettelyn lopputulokselle, se ei ole velvollinen ottamaan huomioon sitä, että tarjoajien jättämien tarjousten arvioinnin tulokset olisivat olleet olennaisilta osin samat, ellei tarjoukset arvioineiden asiantuntijoiden joukossa olisi ollut puolueellisia arvioijia?
- c) kun tarjoaja saa [lopulta] tietoonsa niiden kokonaistaloudellisesti edullisimpaan tarjoukseen liittyvien perusteiden sisällön, jotka laadittiin laadullisten parametrien mukaisesti ja muotoiltiin abstraktisti tarjouspyynnön ehdoissa (kuten täydellisyys tai yhteensopivuus hankintaviranomaisen tarpeiden kanssa), joiden nojalla tarjoaja pystyi olennaisilta osin tekemään tarjouksen vasta sinä ajankohtana, jona hankintaviranomainen [jo] arvioi tarjoajien jättämiä tarjouksia kyseisten perusteiden mukaisesti ja antoi asiasta kiinnostuneille osapuolille kattavasti tietoa tehtyjen päätösten perusteista, kansallisessa lainsäädännössä muutoksenhakumenettelylle määritettyä vanhentumisaikaa voidaan soveltaa asianomaiseen tarjoajaan vasta kyseisestä ajankohdasta alkaen?

2) Onko direktiivin [2004/18] 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, sovellettuna yhdessä saman direktiivin 2 artiklassa vahvistettujen hankintamenettelyjä koskevien periaatteiden kanssa, ymmärrettävä ja tulkittava siten, että hankintaviranomaiset eivät saa ottaa käyttöön (ja soveltaa) tarjoajien jättämien tarjousten arviointia varten menettelyä, jossa tarjousten arvioinnin tulokset määräytyvät sen perusteella, miten kattavasti tarjoajat ovat osoittaneet, että niiden tarjoukset täyttävät tarjouspyyntöasiakirjojen vaatimukset, eli mitä kattavammin (seikkaperäisemmin) tarjoaja on kuvannut tarjouksensa vastaavan tarjouspyynnön ehtoja, sitä enemmän pisteitä sen tarjous saa?”

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäisen kysymyksen a ja b kohta

- 31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo ensimmäisen kysymyksensä a ja b kohdassa, onko direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa sekä direktiivin 2004/18 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että ne estävät sen, että tarjoajien jättämien tarjousten arviointi todetaan lainvastaiseksi pelkästään sen seikan nojalla, että sopimuspuoleksi valitulla on ollut merkittäviä yhteyksiä hankintaviranomaisen nimeämiin tarjouksia arvioineisiin asiantuntijoihin, tutkimatta muita menettelyn seikkoja mukaan lukien se, että mahdollinen näiden asiantuntijoiden puolueellisuus ei ole vaikuttanut hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen, ja vaatimatta hävinnyttä tarjoajaa osoittamaan konkreettisesti toteen näiden asiantuntijoiden toiminnan puolueellisuutta.
- 32 Direktiivin 2004/18 2 artiklassa säädetään otsikon ”Julkisissa hankintasopimuksissa noudatettavat periaatteet” alla, että ”hankintaviranomaisten on kohdeltava taloudellisia toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti”.
- 33 Tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun periaate, jonka tavoitteena on julkiseen hankintaan osallistuvien yritysten välisen terveen ja toimivan kilpailun kehittymisen edistäminen, edellyttää sitä, että kaikilla tarjoajilla on samat mahdollisuudet tarjoustensa ehtojen laatimisessa, ja näin ollen sitä, että kaikkien kilpailijoiden tarjouksille asetetaan samat ehdot (ks. vastaavasti tuomio komissio v. CAS Succhi di Frutta, C-496/99 P, EU:C:2004:236, 110 kohta ja tuomio Cartiera dell’Adda, C-42/13, EU:C:2014:2345, 44 kohta).
- 34 Avoimuusvelvollisuuden, joka on tämän välitön seuraus, tarkoituksena on etenkin taata, ettei hankintaviranomainen harjoita suosintaa tai käytä mielivaltaa tiettyihin tarjoajiin tai tiettyihin tarjouksiin nähden (ks. vastaavasti tuomio komissio v. CAS Succhi di Frutta, EU:C:2004:236, 111 kohta ja Cartiera dell’Adda, EU:C:2014:2345, 44 kohta).
- 35 Eturistiriita sisältää vaaran siitä, että hankintaviranomainen antaisi sellaisten näkökohtien, jotka eivät liity kyseiseen sopimukseen, ohjata toimintaansa, ja että tarjoajalle annettaisiin etusija pelkästään tämän seikan vuoksi. Tällainen eturistiriita voi siis tarkoittaa direktiivin 2004/18 2 artiklan rikkomista.
- 36 Tältä osin se seikka, että hankintaviranomainen nimitti asiantuntijoita, jotka toimivat sen toimeksiannosta jätettyjen tarjousten arvioimiseksi, ei vapauta sitä vastuusta täyttää unionin oikeuden vaatimukset (ks. vastaavasti tuomio SAG ELV Slovensko ym., C-599/10, EU:C:2012:191, 23 kohta).
- 37 Asiantuntijan puolueellisuuden toteaminen edellyttää erityisesti tosiseikkojen ja todisteiden arvioimista, mikä kuuluu hankintaviranomaisten ja hallinnollisten tai oikeudellisten valvontaviranomaisten toimivaltaan.
- 38 On huomattava, ettei direktiivi 89/665 eikä direktiivi 2004/18 sisällä erityisiä säännöksiä tältä osin.
- 39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun unioni ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion asiana on antaa hallinnollisen menettelyn ja tuomioistuinmenettelyn menettelysäännöt, joilla pyritään turvaamaan yksityisillä unionin oikeuden perusteella olevat oikeudet. Nämä menettelysäännöt eivät saa kuitenkaan olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia oikeussuojakeinoja jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen perustuvien oikeuksien suojaamiseksi (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. tuomio Club Hotel Loutraki ym., C-145/08 ja C-149/08, EU:C:2010:247, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 40 Menettelysäännöt, jotka koskevat sellaisia muutoksenhakuja tuomioistuimissa, joilla pyritään varmistamaan oikeudet, joita unionin oikeudessa myönnetään ehdokkaille ja tarjoajille, joiden etuja hankintaviranomaisten päätökset loukkaavat, eivät varsinkaan saa vaarantaa direktiivin 89/665 tehokasta vaikutusta (ks. tuomio Uniplex (UK), C-406/08, EU:C:2010:45, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 41 Nämä periaatteet eivät pääsääntöisesti estä sitä, että jäsenvaltioissa voidaan todeta asiantuntijan puolueellisuus pelkästään objektiivisen tilanteen perusteella, jotta ehkäistään kaikenlainen vaara siitä, että hankintaviranomaisen toimintaa ohjaisivat sellaiset näkökohdat, jotka eivät liity kyseiseen sopimukseen ja jotka pelkästään tämän seikan vuoksi voisivat antaa etusijan tietyille tarjoajalle.
- 42 Tätä koskevista todistelussäännöistä on todettava, että direktiivin 2004/18 2 artiklan mukaan hankintaviranomaisten on kohdeltava taloudellisia toimijoita yhdenvertaisesti ja syrjimättä ja toimittava avoimesti. Tästä johtuu, että niillä on aktiivinen rooli, kun näitä julkisia hankintasopimuksia tehtäessä noudatettavia periaatteita sovelletaan.
- 43 Tämä velvollisuus vastaa julkisia hankintamenettelyjä koskevien direktiivien perusajatusta (ks. tuomio Michaniki, C-213/07, EU:C:2008:731, 45 kohta), mistä johtuu, että hankintaviranomaisen pitää joka tapauksessa tarkastaa mahdollisten eturistiriitojen olemassaolo ja toteuttaa tarkoituksenmukaiset toimenpiteet estääkseen, paljastaakseen ja poistaakseen eturistiriidat. Tämän aktiivisen roolin kanssa ei sovellu yhteen, että muutoksenhakijalla olisi muutoksenhakumenettelyssä todistustaakka hankintaviranomaisen nimeämien asiantuntijoiden konkreettisen puolueellisuuden osoittamisesta. Tällainen ratkaisu on myös tehokkuusperiaatteen ja direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaisen tehokkaan muutoksenhaun vaatimuksen vastainen muun muassa siksi, ettei tarjoaja voi pääsääntöisesti saada tietoja ja todisteita, joiden avulla se voi osoittaa tällaisen puolueellisuuden.
- 44 Näin ollen on niin, että jos hävinnyt tarjoaja esittää objektiivisia seikkoja, joilla kyseenalaistetaan hankintaviranomaisen asiantuntijan puolueettomuus, tämän hankintaviranomaisen tehtävänä on tutkia kaikki merkitykselliset olosuhteet, jotka johtivat hankintasopimuksen antamista koskevan päätöksen tekemiseen, jotta eturistiriidat estetään, paljastetaan ja poistetaan, tarvittaessa myös pyytämällä osapuolia toimittamaan tietyt tiedot ja todisteet.
- 45 Seikat, kuten pääasian väitteet, jotka koskevat yhteyksiä hankintaviranomaisen nimittämien asiantuntijoiden ja sopimuspuoleksi valittujen yritysten alan erikoistuntijoiden välillä, muun muassa näiden henkilöiden yhdessä työskentelyä samassa yliopistossa, kuulumista samaan tutkimusryhmään tai alisteisuussuhteita tässä yliopistossa, ovat toteen näytettyinä tällaisia objektiivisia seikkoja, joiden nojalla hankintaviranomaisen tai tarvittaessa hallinnollisten tai oikeudellisten valvontaviranomaisten on aloitettava laaja tutkimus.
- 46 Jollei unionin oikeudesta johtuvien velvoitteiden noudattamisesta ja erityisesti tämän tuomion 43 kohdassa mainittujen velvollisuuksien noudattamisesta muuta johdu, puolueellisuuden käsite ja sen kriteerit määritellään kansallisessa oikeudessa. Sama koskee mahdollisen puolueellisuuden oikeudellisia vaikutuksia koskevia sääntöjä. Näin ollen kansallisessa oikeudessa on määriteltävä, onko toimivaltaisten hallinto- ja oikeusviranomaisten otettava huomioon se seikka, ettei asiantuntijoiden mahdollinen puolueellisuus ole vaikuttanut hankintasopimuksen antamista koskevan päätöksen tekemiseen, ja missä määrin niiden on tehtävä näin.
- 47 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, ensimmäisen kysymyksen a ja b kohtaan on vastattava, että direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa ja direktiivin 2004/18 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että ne eivät lähtökohtaisesti estä sitä, että tarjoajien jättämien tarjousten arvioinnin lainvastaisuus todetaan pelkästään sen seikan nojalla, että sopimuspuoleksi valitulla on ollut merkittäviä yhteyksiä hankintaviranomaisen nimittämiin tarjouksia arvioineisiin asiantuntijoihin. Hankintaviranomaisen on

joka tapauksessa tarkastettava mahdollisten eturistiriitojen olemassaolo ja toteutettava tarkoituksenmukaiset toimenpiteet estääkseen, paljastaakseen ja poistaakseen ne. Kun tutkitaan muutoksenhakua, jolla pyritään hankintasopimuksen antamista koskevan päätöksen kumoamiseen asiantuntijoiden puolueellisuuden vuoksi, hävinneeltä tarjoajalta ei voida vaatia, että se näyttää konkreettisesti toteen asiantuntijoiden toiminnan puolueellisuuden. Kansallisessa lainsäädännössä on lähtökohtaisesti määriteltävä, onko toimivaltaisten hallinto- ja oikeusviranomaisten otettava huomioon se seikka, onko asiantuntijoiden mahdollinen puolueellisuus vaikuttanut hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen vai ei, ja missä määrin niiden on tehtävä näin.

Ensimmäisen kysymyksen c kohta

- 48 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien tiedustele ensimmäisen kysymyksensä c kohdassa, onko direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa sekä direktiivin 2004/18 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että niissä vaaditaan, että tarjoajalla, joka on voinut ymmärtää tarjouspyynnön ehdot vasta sillä hetkellä, jona hankintaviranomainen arvioituaan tarjouksia antoi tyhjentyvät tiedot päätöksensä perusteista, on oikeus riitauttaa tarjouspyynnön laillisuus kansallisessa laissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen.
- 49 Tämä kysymys koskee tarjouspyynnön laillisuutta koskevan muutoksenhaun tekemisen preklusiivista määräaika, josta säädetään kansallisessa oikeudessa. Mainitussa kysymyksessä oletetaan, että asianomaisten tarjoajien käytössä on tarjouspyyntövaiheessa muutoksenhakukeino, jolla ne voivat riitauttaa tarjouspyynnön laillisuuden. Se koskee sitä, estääkö preklusiivisuus asianomaista tarjoajaa riitauttamasta tarjouspyynnön laillisuutta ennen kuin sille on ilmoitettu kyseisen hankintasopimuksen antamisesta.
- 50 Tästä on todettava, että direktiivin 89/665 säännöksillä, joilla on tarkoitus suojata tarjoajia hankintaviranomaisen mielivallalta, pyritään vahvistamaan olemassa olevia järjestelyjä, joilla varmistetaan julkisia hankintoja koskevien unionin sääntöjen tehokas soveltaminen, erityisesti siinä vaiheessa, jona rikkomiset voidaan vielä korjata (tuomio *Fastweb*, C-19/13, EU:C:2014:2194, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Direktiivin 89/665 1 artiklan 1 ja 3 kohdassa vaaditaan, että muutosta voidaan hakea tehokkaasti tavalla, jonka ”yksityiskohtaisista säännöistä kukin jäsenvaltio voi itse päättää”, ja varsinkin mahdollisimman nopeasti tämän direktiivin 2–2 f artiklassa säädettyjen edellytysten mukaisesti.
- 51 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan se, että oikeussuojakeinojen käyttämiselle vahvistetaan kohtuullisia preklusiivisia määräaikoja, pääsääntöisesti vastaa direktiivistä 89/665 johtuvaa tehokkuusvaatimusta, koska tällaisten määräaikojen vahvistaminen merkitsee oikeusvarmuuden peruseriaatteen soveltamista. Direktiivin 89/665 tavoitteen täydellinen toteuttaminen vaarantuisi, jos ehdokkaat ja tarjoajat voisivat missä hyvänsä hankintamenettelyn vaiheessa vedota julkisten hankintasopimusten tekemistä koskevien sääntöjen rikkomiseen ja pakottaa hankintaviranomaisen näin aloittamaan koko menettelyn uudelleen rikkomisten korjaamiseksi (tuomio *Universale-Bau* ym., C-470/99, EU:C:2002:746, 75 ja 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio *Lämmerzahl*, C-241/06, EU:C:2007:597, 50 ja 51 kohta ja tuomio *komissio v. Irlanti*, C-456/08, EU:C:201:46, 51 ja 52 kohta).
- 52 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdassa vahvistettu tarkoitus taata tehokkaat muutoksenhakukeinot julkisten hankintasopimusten tekemiseen sovellettavien säännösten rikkomisia vastaan voidaan saavuttaa vain, jos muutoksenhauille asetetut määräajat alkavat kulua vasta siitä päivästä, jona muutoksenhakija sai tiedon tai sen olisi pitänyt saada näiden säännösten väitetystä rikkomisesta (ks. tuomio *Uniplex (UK)*, EU:C:2010:45, 32 kohta ja tuomio *Idrodinamica Spurgo Velox* ym., C-161/13, EU:C:2014:307, 37 kohta).

- 53 On todettava, että hankintasopimuksen tekoperusteiden on käytävä ilmi hankintailmoituksesta tai tarjouspyyntöasiakirjoista ja että niiden ymmärrettävyyden puuttuminen tai epäselvyys voi tarkoittaa direktiivin 2004/18 rikkomista.
- 54 Tuomion SIAC Construction (C-19/00, EU:C:2001:553) 42 kohdassa on todettu, että arviointiperusteet on tarjouspyyntöasiakirjoissa tai hankintailmoituksessa muotoiltava siten, että kaikki kohtuullisen valistuneet ja tavanomaisen huolelliset tarjoajat voivat tulkita niitä samalla tavalla.
- 55 Tästä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kohtuullisen valistuneen ja tavanomaisen huolellisen tarjoajan perustetta soveltaen tarkastettava, oliko kyseinen tarjoaja todella kyvytön ymmärtämään kyseessä olevia hankintasopimuksen tekoperusteita vai olisiko sen pitänyt ymmärtää ne.
- 56 Tämän tutkimuksen yhteydessä on otettava huomioon, että kyseinen tarjoaja ja muut tarjoajat kykenivät jättämään tarjouksia ja että kyseinen tarjoaja ei ennen tarjouksensa jättämistä pyytänyt selvityksiä hankintaviranomaiselta.
- 57 Mikäli tästä tutkinnasta ilmenee, etteivät tarjouspyynnön ehdot todella olleet tarjoajalle ymmärrettäviä ja ettei se voinut hakea muutosta kansallisessa lainsäädännössä säädetystä määräajassa, se voi hakea muutosta siihen asti, kun määräaika muutoksen hakemiselle hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen päättyy.
- 58 Näin ollen ensimmäisen kysymyksen c kohtaan on vastattava, että direktiivin 89/665 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa sekä direktiivin 2004/18 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että niissä vaaditaan, että kohtuullisen valistuneella ja tavanomaisen huolellisella tarjoajalla, joka on voinut ymmärtää tarjouspyynnön ehdot vasta sillä hetkellä, jona hankintaviranomainen arvioituaan tarjouksia antoi tyhjentävät tiedot päätöksensä perusteista, on oikeus riitauttaa tarjouspyynnön laillisuus kansallisessa laissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen. Tällaista muutoksenhakuoikeutta voidaan käyttää siihen asti, kun määräaika muutoksen hakemiselle hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen päättyy.

Toinen kysymys

- 59 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee etenkin, onko direktiivin 2004/18 2 artiklaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että hankintaviranomainen voi niiden perusteella käyttää tarjoajien julkisesta hankinnasta jättämien tarjousten arviointiperusteena sitä, missä määrin tarjoukset ovat yhteensopivia tarjouspyyntöasiakirjoissa olevien vaatimusten kanssa.
- 60 Direktiivin 2004/18 53 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan hankintaviranomaisen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta arvioidaan kyseessä olevan hankintasopimuksen kohteeseen liittyvien erilaisten perusteiden perusteella: niitä ovat esimerkiksi laatu, hinta, tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, ympäristöystävällisyys, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, toimituspäivä sekä toimitus- tai toteutusaika.
- 61 Oikeuskäytännön mukaan ilmaisun ”esimerkiksi” käyttö osoittaa, ettei tämä luettelo ole tyhjentävä (ks. tuomio komissio v. Alankomaat, C-368/10, EU:2012:284, 84 kohta).
- 62 Näin ollen hankintaviranomaisella on mahdollisuus vahvistaa muita antamisperusteita sikäli kuin ne liittyvät hankinnan kohteeseen ja noudattavat direktiivin 2004/18 2 artiklassa vahvistettuja periaatteita.
- 63 Hankintaviranomaisella on sitä suuremmalla syyllä oltava tällainen vapaus, kun kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta arvioidaan ”hankintaviranomaisen kannalta”.

- 64 Ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen harjoittamasta tarkastuksesta muuta johdu, näyttää siltä, että pääasiassa se, missä määrin tarjous on yhteensopiva tarjouspyyntöasiakirjojen vaatimusten kanssa, liittyy hankinnan kohteeseen eikä mikään osoita, ettei tämä arviointiperuste noudattaisi direktiivin 2004/18 2 kohdassa vahvistettuja periaatteita.
- 65 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2004/18 2 artiklaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että hankintaviranomainen voi niiden perusteella pääsääntöisesti käyttää tarjoajien julkisesta hankinnasta jättämien tarjousten arviointiperusteena sitä, missä määrin ne ovat yhteensopivia tarjouspyyntöasiakirjojen vaatimusten kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

- 66 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21.12.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/665/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.12.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/66/EY, 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa sekä julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että ne eivät lähtökohtaisesti estä sitä, että tarjoajien jättämien tarjousten arvioinnin lainvastaisuus todetaan pelkästään sen seikan nojalla, että sopimuspuoleksi valitulla on ollut merkittäviä yhteyksiä hankintaviranomaisen nimittämiin tarjouksiin arvioineisiin asiantuntijoihin. Hankintaviranomaisen on joka tapauksessa tarkastettava mahdollisten eturistiriitojen olemassaolo ja toteutettava tarkoituksenmukaiset toimenpiteet estääkseen, paljastaakseen ja poistaakseen ne. Kun tutkitaan muutoksenhakua, jolla pyritään hankintasopimuksen antamista koskevan päätöksen kumoamiseen asiantuntijoiden puolueellisuuden vuoksi, hävinneeltä tarjoajalta ei voida vaatia, että se näyttää konkreettisesti toteen asiantuntijoiden toiminnan puolueellisuuden. Kansallisessa lainsäädännössä on lähtökohtaisesti määriteltävä, onko toimivaltaisten hallinto- ja oikeusviranomaisten otettava huomioon se seikka, onko asiantuntijoiden mahdollinen puolueellisuus vaikuttanut hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen vai ei, ja missä määrin niiden on tehtävä näin.**

Direktiivin 89/665, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2007/66, 1 artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa sekä direktiivin 2004/18 2 artiklaa, 44 artiklan 1 kohtaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että niissä vaaditaan, että kohtuullisen valistuneella ja tavanomaisen huolellisella tarjoajalla, joka on voinut ymmärtää tarjouspyynnön ehdot vasta sillä hetkellä, jona hankintaviranomainen arvioituaan tarjouksia antoi tyhjentävät tiedot päätöksensä perusteista, on oikeus riitauttaa tarjouspyynnön laillisuus kansallisessa laissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen. Tällaista muutoksenhakuoikeutta voidaan käyttää siihen asti, kun määräaika muutoksen hakemiselle hankintasopimuksen antamista koskevaan päätökseen päättyy.

- 2) **Direktiivin 2004/18 2 artiklaa ja 53 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että hankintaviranomainen voi pääsääntöisesti käyttää tarjoajien julkisesta hankinnasta jättämien tarjousten arviointiperusteena sitä, missä määrin ne ovat yhteensopivia tarjouspyyntöasiakirjojen vaatimusten kanssa.**

Allekirjoitukset